

A reflexió szerepe a portfólióban és a tanárrá válás folyamatában

Reflexió = észrevétel: gondolkodási forma, amely a konkrét tapasztalatból, a helyzet kétségéből születik, és problémamegoldáshoz vezet.

Irányulhat:

- önmagunkra
- kollégákra
- diákokra

„Énlátásunk többé-kevésbé mindig torzító, mindig illúziókkal terhelt. De magában a pedagógiai szerepben mindig benne rejlenek az önismeret-javítás lehetőségei. Az önmegismerés és önértékelés »illúzióredukciója« legbiztosabban úgy vihető végbe, hogy belenézünk a tükörbe, és elfogadjuk, hogy magunkat látjuk benne. Nem tagadható az önismereti tréningek és más célból szervezett eljárások jelentősége, de a pedagógus mégiscsak a maga legtermészetesebb közegében fejlesztheti legjobban önismeretét”(Zrinszky 1994).

A tanárrá válás folyamata

- **első tanítási év:** aggodalom, bizonytalanságérzet. Az elhanyagoló, szabadjára engedő munkahely fokozza a bizonytalanságot. A mentor segít a reflektálásaival.
- **kezdő tanár:** Ritkábban él az önelemzés gyakorlatával. A következő tervező szakaszt nem befolyásolják érdemben az ellenőrzés-értékelés reflexiói. Gyakori az önfelmentő háritás. (Azért volt unalmas az óra, mert a diákok passzívak voltak.)
- **tapasztalt tanár:** Jól ítéli meg a tipikus és atipikus kategóriákat, az elemzést általában okkereséssel kezdik.

A „jó pedagógus” titka

1. **fontos személyiségvonások** (nyitott, empatikus, rugalmas, toleráns, elfogadó, kreatív)
2. **gyakorlati tapasztalat** (képességek, tervezés, kérdezés, előadás, értékelés)
3. **elméleti tudás**
 - a. **szaktudomány**
 - b. **pedagógiai** (tudás a tanulásról, a tanításról, a tanulórol, a módszertanról)

Pedagógustípusok:

- **Logotrop:** nagyfokú tárgyi tudással rendelkeznek, de ugyanakkor ennek maradéktalan átadása nehezen megvalósítható feladat számára.
- **Paidotrop:** lehet, hogy némi kívánni valót hagy maga után a szakmai ismereteket illetően, de tökéletes a kontaktsa minden tanítványával, és képes megtanítani a szükséges feladatokat.

Természetesen e két típus a való életben sosem tisztán logotrop vagy paidotrop. Mindegyikben van egy kicsi a másikból, de hajlam szerint leginkább az egyik illik rá.

Sok minden függ a tanítványtól is. Hogy ő melyik módszerre vevő leginkább. Ha tátott szájjal figyeli a mestert, mikor hatalmas lexikális tudásával elkápráztatja a tanítványait. Vagy ha azt kultiválja, hogy egy személyesebb hangnemben találja őt meg az oktató. ↓

Komplex struktúra kialakítása: leghatékonyabb eszköze a

REFLEXIÓ

- spontán szocializációs folyamat → eredménye
- szervezett képzési folyamat→

A reflexió szintjei

a reflexió szintje/típusa	tárgya	minősége
technikai szint	általános, az oktatásra, az oktatás szervezésére vonatkozik	a saját produkció hozzáillesztése a külső előírásokhoz. Mit tanítok holnap? melyik feladatot oldjuk meg az órán?
a cselekvésre irányuló reflexió KONTEXTUS	a saját tanítási gyakorlat	A saját tanítási helyzet alapján Hogyan tudnám jobban lekötni a tanulók figyelmét?
deliberatív reflexió (tanácskozó, döntést hozó)	a tanítással kapcsolatos megfontolások: diákok, tanterv, módszerek, óra-vezetés	Különböző gyakorlati szempontok és kutatási eredmények mérlegelése Milyen módszerrel legyenek hatékonyabb?
személyes reflexió	a tanulók személyes fejlődése, saját fejlődésem, tanulókkal való viszony	Mások hangjára és a belső hangra való odafigyelés
kritikai reflexió	az oktatás társadalmi, morális, politikai dimenziói	szociális igazságosság, esélyegyenlőség Helyes-e buktatni? Mit jelent számomra az esélyegyenlőség?

A tanári fejlődés folyamata:

1. **énközpontú szakasz:** középpontban a saját szerepértelmezés, megfelelés és elfogadtatás
2. **tanításközpontú szakasz:** középpontban a tanítással kapcsolatos feladatok, problémák
3. **tanuló- és tanulásközpontú szakasz:** a figyelem a tanulókra és azok tanulási folyamataira, nehézségeire helyeződik

A különböző szakaszban lévő pedagógusok más-más kérdésekre koncentrálnak, más jellegű problémákat tartanak fontosnak.

A reflexió célja, hogy tudatosítsa az adott szakasz jellemző kérdéseit, és felhívja a figyelmet azokra a lényeges szempontokra, melyek hiányoznak.

- Mit tekint sikernek, miért?
- Mit tekint nehézségnek, kudarcnak?
- Mit gondol, mit tapasztalt önmagáról mint pedagógusról?
- Miként fejlődhetne, miben?
- Mit kellene tennie a fejlődés érdekében?
- Mit tud a tanítványairól?
- Miként tanulnak a tanítványai?
- Miben segíthetné a tanulási nehézségeket?

A reflektív gondolkodás lépései összekapcsolódnak a pályafejlődési szakaszokkal. (A tanári szerepben való megerősödés folyamata, illetve a diákszerepből való eljutás a tudatos tanári nézőpont irányába.)

1. **Kezdeti idealizmus:** Saját tanulói tapasztalatra épül. Semmit nem tud a tanítás-tanulás valós folyamatairól, a valós diákokról. A saját, egyszemélyes tanulói mintájukat általánosítják az összes tanulóra.
2. **Túlélés:** Az osztályterem valóságával való megismerkedés szakasza.
3. **Megkapaszkodás:** Kezdi felmérni a helyzetet, képesek felismerni a problémákat, megoldásokat keresnek, rutinokat alakítani ki.
4. **A működőképes gyakorlat kialakítása:** a pedagógus kialakít egy számára működőképes gyakorlatot, amelyet biztonsággal tud alkalmazni, és ahhoz ragaszkodik.
5. **Tovább lépés:** a tanár reflektál, kísérletezik, figyelmét a saját gyakorlatáról a tanulókra és a tanulásra irányítja.